

RAPORT ANUAL 2008

Am aderat la UE în ianuarie 2007, ceea ce reprezintă o realizare istorică pentru țară, dar după aceea performanța noastră ca membru UE n-a fost deloc strălucită, arată **SAR**

PRIMUL AN AL ROMÂNIEI ÎN UE

Pe un fond de creștere economică, anul 2007 a fost pierdut în dispute politice între partide, iar majoritatea parlamentară a încercat permanent să ocolească angajamentele europene, în special în domeniile sensibile ale combaterii corupției și întăririi statului de drept. Uneori lucrurile au luat chiar aspectul unui război civil între președintele Băsescu și Parlament. Capacitatea de management economic la nivel guvernamental care a menținut țara pe un trend pozitiv după 2000, și așa scăzută, este pe cale să se piardă cu totul.

1. STABILITATEA POLITICĂ ȘI STAREA DEMOCRAȚIEI

O privire asupra anului 2007

România este o republică semi-prezidențială. Șeful statului este ales direct de către votanți, dar are puteri limitate, în principal pe apărare și politică externă; numește premierul, dar nu îl poate demite și nici nu poate dizolva Parlamentul. Acest sistem de inspirație franceză nu este unic în regiune (dintre vecinii României versiuni similare există în Polonia, Bulgaria și Ucraina) și, în ciuda divizării puterii executive între premier și președinte, a funcționat relativ bine.

În Franța problemele apar de regulă în situații de "coabitare", când electoratul optează pentru un președinte de altă culoare politică decât majoritatea parlamentară. În România, acest semi-prezidențialism de tip francez se

Ianuarie 2008

combină însă cu un sistem de vot proporțional care a produs majorități tot mai subțiri în ultimele patru cicluri electorale. Riscul este deci mai mare ca un președinte direct ales să aibă de partea sa doar un partid minoritar în Parlament.

Actualul cuplu președinte-premier, Traian Băsescu și Călin Popescu Tăriceanu, provin din aceeași tabără: Alianța Dreptate și Adevăr (DA), formată de Partidul Național Liberal (PNL) și Partidul Democrat (PD) înainte de alegerile din 2004. Drumurile lor s-au despărțit însă repede în 2005, președintele susținând necesitatea alegerilor anticipate pentru a forma o majoritate în Parlament mai solidă decât cea de un singur vot rezultată la numirea guvernului.

Divergența de tactică a dat naștere în timp unor neînțelegeri mult mai serioase, care au făcut coaliția guvernamentală nefuncțională. Premierul a început să se bazeze mai mult pe opoziție, în special pe Social Democrați (PSD), decât pe aliații săi oficiali din PD. Pentru a-și promova

2007 a fost pierdut în lupte politice de uzură și încercări de a bloca statul de drept

agenda, președintele a evocat tot mai des atribuțiile sale constituționale de a organiza consultări directe cu electoratul.

Parlamentarii, pe de altă parte, îngrijorați că Băsescu s-ar putea atinge de zonele sensibile ale reformei constituționale (precum puterile Președinției sau sistemul de vot), s-au mobilizat pentru a-l împiedica. Legea referendumului a devenit obiectul unor lungi bătălii juridice în legislativ și la Curtea Constituțională, în timp ce conflictul președinte-premier s-a transformat într-un război deschis între Băsescu și majoritatea parlamentară. Fostul său partid, PD, a fost treptat izolat pe scena politică.

Îngrijorați de susținerea constantă dată de Băsescu înființării Agenției Naționale de Integritate (ANI) – organism agreat cu UE și menit să verifice averea și conflictele de interese ale demnitarilor și funcționarilor – și de anchetele tot mai numeroase pornite de Departamentul Național Anticorupție (DNA), parlamentarii au dat în februarie un vot de neîncredere ministrului justiției, Monica Macovei. Luna următoare au amenințat cu demiterea

întregului cabinet dacă miniștrii PD nu părăsesc guvernul.

Premierul a acceptat, desigur, solicitarea, i-a demis pe foștii săi aliați principali, numind în locul lor miniștri din propriul partid (PNL) din formațiunea etnică maghiară (UDMR), partener junior de guvernare, și a reușit astfel să recâștige investitura, deși a avut mai puțin de o treime de voturi în camere. Acest guvern puternic minoritar a trecut de asemenea cu bine de două moțiuni de cenzură în 2007 și a fost în avangarda hărțuierilor duse de majoritatea parlamentară – care, teoretic, ar trebui să-i facă opoziție – cu președintele. De cealaltă parte, Băsescu și fostul său partid sunt singurii situați în sondajele de opinie peste nivelul înregistrat la scrutinul din 2004, deci ar fi fost principalii beneficiari ai eventualelor alegeri anticipate în această perioadă. Ceea ce explică în bună parte de ce toți ceilalți au făcut front comun împotriva lor.

După eliminarea PD de la guvernare în martie 2007, Parlamentul a format o comisie specială de investigare a pretinselor fapte anticonstituționale ale șefului statului. Președintele acestei comisii a fost numit Dan Voiculescu, liderul unui partid de buzunar (Conservator), patronul unui important trust de presă, om cu o avere ce-și are rădăcinile în perioada comunistă, când a lucrat pentru "Dunărea", firma de stat prin care Ceaușescu derula operațiuni de import-export și spălare de bani. CNSAS l-a identificat pe dl. Voiculescu ca informator al fostei Securități, iar firma sa de comerț cu energie a fost investigată în câteva rânduri pentru avantaje necuvenite obținute în contracte cu statul.

A fost o ocazie foarte bună pentru dl. Voiculescu de a se transforma din vânat în vânător, întocmind un lung raport ce își propunea să documenteze ocaziile în care președintele țării a încălcat Constituția. Pentru că nu prea avea reproșuri concrete de făcut, raportul arăta mai curând ca un grupaj copy-paste selectat din presa critică la adresa președintelui, decât ca un document cu bază juridică. Unele acuzații frizau absurdul, precum aceea că președintele preferă un anume restaurant din

București sau că participă la ședințe de guvern (ceea ce Constituția permite).

Alte acuze, precum aceea de partizanat în favoarea PD – Constituția României precizând că președintele, o dată ales, este neutru politic – semnalează mai curând o altă mică hibă a actului fundamental. Și președinții Franței vorbesc în numele întregii națiuni, dar asta nu i-a făcut pe Mitterand mai puțin socialist sau pe Chirac mai puțin gaullist, nici nu a eliminat influența reziduală pe care ei au avut-o în partidele pe care le conduseseră. Nici Băsescu, nici președinții dinaintea lui, nu au avut la îndemână instrumente prin care să favorizeze decisiv și concret un partid politic, de exemplu, prin finanțare sau numiri în guvern și administrație. În privința influenței informale, n-a fost niciodată un secret că pe timpul celor trei mandate ale sale, Ion Iliescu a fost mai apropiat de PSD decât de opoziție.

În ciuda unui aviz negativ al Curții Constituționale, Parlamentul a votat însă pentru suspendarea președintelui pe 19 aprilie 2007, după o serie de discursuri transmise în direct pe televiziuni în care majoritatea se prezenta ca salvatoare a națiunii. Două treimi (322) dintre parlamentari au susținut măsura, așa că președintele Senatului, fost aparatcic comunist, a devenit șef de stat interimar. Însă decizia trebuia aprobată și de electorat, într-un referendum precedat de o lună de campanie.

Pe 19 mai, o largă majoritate a votat împotriva demiterii președintelui, după o campanie oarecum dezechilibrată și plină de șicane procedurale. De exemplu, Consiliul Audiovizualului nu a acordat timp de antenă egal celor două tabere (Da versus Nu) ci l-a împărțit în funcție de ponderea partidelor în Parlament, așa că președintele s-a ales doar cu 15%, proporția corespunzătoare PD. Însă prestația convingătoare a președintelui, plus indignarea populară stârnită de demiterea popularului ministru de justiție, d-na Macovei, și de prezența unui personaj ca Voiculescu în fruntea unei importante comisii parlamentare, au fost suficiente. Băsescu a fost reinstalat în funcție cu 75% voturi în favoarea sa, deși strict tehnic motivul a fost acela că prezența la urne a fost sub 50%.

Alegerile pentru Parlamentul European, reprogramate pentru noiembrie, au decurs normal. Prezența la vot a fost de 28%. PD a ieșit pe primul loc, cu 28%, iar al doilea partid pro-prezidențial, PLD, apărut între timp prin desprinderea unei aripi din PNL, a adunat 7%. Liberalii au avut 13% din opțiuni iar PSD 22%. Cele două partide extremist-populiste, PRM și Noua Generație, n-au reușit să spună ceva convingător în campanie și au divizat electoratul radical, iar ca atare nici unul nu a trecut de pragul de 5%.

Cât de specifice sunt problemele politice ale României?

În toate manualele de democratizare exemplul tranziției în Europa Centrală și de Est este considerat, pe bună dreptate, unul de succes la scară istorică. Cu toate acestea, în ultimii câțiva ani oficialii de la Bruxelles au devenit tot mai îngrijorați de anumite evoluții politice în statele nou membre ale UE. România nu face excepție în această privință.

O privire scurtă asupra regiunii ne arată că doar Slovenia este ferită de astfel de probleme, după ce a aderat repede la zona Euro și a devenit prima țară din est care deține președinția rotativă a Uniunii (semestrul unu 2008), două teste formidabile pentru orice guvern. Statele baltice sunt de asemenea în regulă cu politica internă, deși au avut și ele sușuri și coborâșuri în tranziție. Dar toate celelalte țări nou membre din Europa Centrală, plus Bulgaria, sunt afectate de populism și corupție. Există cinci simptome majore care se pot discerne în ultima vreme în politica internă a regiunii noastre.

1. Succesul electoral în creștere al grupărilor populiste, democrate sau radical-extremiste, în dauna partidelor cu ideologie "clasică" (Bulgaria, Cehia, Polonia, Slovacia);

2. Radicalizare politică a ambelor tabere centriste, în general pe clivajul stânga-dreapta, deși distincțiile sunt uneori vagi, ceea ce duce la lipsă de cooperare și instabilitate (Cehia, Ungaria, România);

3. Votanții împărțiți relativ egal între cele două coalitii electorale

principale, ceea ce dă majorități slabe și guverne minoritare instabile (Cehia, Polonia, România);

4. Comportament fașionist, producând fragmentare în interiorul coalițiilor de guvernare și instabilitate guvernamentală (peste tot);

5. Ocazional, acțiuni care violează standardele democratice, sau sunt la limita acestor standarde – precum încercările de a influența justiția, a fraudarea alegerilor sau a restrânge discret drepturile politice ale oponentilor – care sunt în general limitate ca amploare și durată, sfârșindu-se cu scandal public.

Tab. 1 prezintă o sinteză a acestor factori, cu inerenta și regretabila simplificare presupusă de o asemenea încercare, și demonstrează că

Noile state membre ale UE au cam aceleași probleme de politică internă, dar nu votanții sunt la originea lor

(parlamentare în Slovacia; locale și europene în Bulgaria). Însă, cu excepția mișcărilor de stradă din Ungaria în 2006, nu s-au înregistrat proteste de masă care

Tab. 1. Simptome ale derivei politice în regiune

	Bg	Cz	Hu	Pol	Ro	Sk
Număr simptome	4	3	3	5	5	3
Avans electoral al populismului	+			+	+	+
Radicalizare politică		+	+	+	+	+
Majorități slabe*	+	+		+	+	
Tendințe fașioniste	+	+	+	+	+	+
Elita politică se comportă aberant	+		+	+	+	

* Prin majoritate slabă se înțelege nu lipsa guvernării cu un singur partid, ci a unei coaliții majoritare care să fie și coerentă ideologic. Sistemele proporționale produc foarte rar majorități confortabile. Problema reală în regiune este incapacitatea partidelor înrudite ideologic de a forma coaliții de guvernare, înainte sau după alegeri, sau de a respecta un acord de coaliție o dată realizat.

să amenințe democrația însăși, deși comportamentul incalificabil al elitelor politice din regiune – mergând de la imoralitate afișată deschis până la încercări sistematice (dar nu foarte reușite) de a se pune deasupra justiției sau de a-și da legi în folos personal – ar fi putut crea o asemenea dinamică.

În general politicienii acuză pe votanți de imaturitate civică, dar sondajele comparative arată că problemele democrației în regiune se datorează mai curând elitelor guvernante, după cum se vede din datele recente produse de Barometrul Noilor Democrații (BND, vezi Tab. 2). Central- și est-europenii sunt într-adevăr nemulțumiți, critică instituțiile și au încredere foarte scăzută în parlamente și partide.

Cu toate acestea, ei rămân democrați convinși, respingând soluțiile de tip lider autoritar, guvern militar sau suspendarea legislativului. Majoritatea spun că actualul sistem politic e mai bun decât cel comunist sau decât orice alt gen de regim autoritar. Evident, problema reală a regiunii noastre nu este lipsa de înclinație democratică a cetățenilor. Problema reală ține de

Tab. 2. Democrați exigenți și nemulțumiți

	%	Hu	Bg	Ro	Pol	Cz
Situația economică personală lasă de dorit	75	90	67	56	47	
Apreciază actualul sistem politic	53	58	66	66	56	
Nu au încredere în Parlament	54	56	52	44	64	
Aprobă suspendarea Parlamentului	17	23	28	19	23	
Preferă un lider puternic	18	29	27	28	13	
Nu au încredere în partide	66	66	66	66	55	
Corupția mai ridicată decât în comunism	76	71	76	51	70	

Sursa: BND 2006¹

¹ Date din Barometrul Noilor Democrații 2006, cu mulțumiri profesorului Christian Haerpfer și colegilor săi de la Center for the Study of Public Policy, Univ. of Aberdeen, www.abdn.ac.uk/cspp

calitatea guvernării: două treimi dintre cetățeni public blamează corupția, justiția lentă sau blocată politic, și consideră că guvernării se comportă incorect. Iar trendurile discernibile pe datele BND și *Eurobarometru* arată că această situație nu s-a schimbat după aderarea țărilor la UE. Una peste alta, românii nu fac notă aparte în peisajul regiunii.

Dacă votanții est-europeni nu sunt așadar în neregulă, comportamentul elitelor a înregistrat în schimb o degradare după aderarea la UE. Tab. 3 prezintă scorul *Nations in Transit* (NIT) calculat de Freedom House, la începutul și la finalul procesului de negociere, un interval în care asistența instituțională și disciplina impuse de Bruxelles au fost maxime, precum și numărul de depunctări pe parcurs².

Tab. 3. Evoluții democratice post-tranziție în scorul *Nations in Transit* al Freedom House

	Scor '99-'00	Nr. penalizări	Evoluție în timpul negocierilor cu UE	Scor 2007
Bg	3.58	1	0.4	2.89
Cz	2.08	2	-0.6	2.25
Est	2.25	1	0.25	1.96
Hu	1.88	3	-0.3	2.14
Lv	2.29	0	0.15	2.07
Lit	2.29	1	0.15	2.29
Pol	1.58	4	-0.15	2.36
Ro	3.54	3	0.15	3.29
Sk	2.72	1	0.65	2.14
Slo	1.88	0	0.25	1.82
Av.	2.4	1.7	0.095	2.32

Sursa: pe baza scorului *Nations in Transit*, www.freedomhouse.org

Legendă: Scoruri de la 1 la 7 ale calității democrației, cu 7 cel mai slab; Nr. penalizări = nr. de reduceri ale scorului FH după 2000; Progres = creștere a scorului în anii de negociere cu UE, ca medie pe categorii.

² Mai precis, coloana trei conține diferența de scor dintre data începerii și cea a încheierii negocierilor de aderare la UE. Intervalul este desigur inegal, pentru că Cehia, Estonia, Ungaria, Polonia și Slovenia au fost invitate să înceapă negocierile în 1997 iar procesul a debutat în 1998. Celelalte (inclusiv România și Bulgaria), mai puțin avansate, au primit invitația la negocieri în 1999. Zece state au devenit membre UE în 2004, iar România și Bulgaria abia în 2007.

NIT acordă 1 punct pentru performanța cea mai bună și 7 pentru cea mai slabă, dar pentru a ușura citirea, semnele sunt inversate în coloana a treia din tabel, astfel încât progresul să apară cu plus și regresul cu minus. Treapta minimă de variație este 0.25 iar valorile intermediare sunt rezultate din calculul mediilor pe componente.

Analiza datelor NIT arată că există într-adevăr un risc de regres democratic după aderarea la UE, care a fost evitat în Slovenia și statele baltice. La cealaltă extremă, Polonia și Cehia au suferit depunctări serioase. Asta se explică prin menținerea controlului guvernului asupra televiziunilor publice, plus ceva probleme în zona sensibilă a alegerilor, mergând de la implicarea administrației publice în campanie până la încercări de a manipula legislația în favoarea celor aflați la putere. Problemele noastre sunt așadar similare cu cele ale vecinilor din Europa Centrală. Este de așteptat ca Freedom House să depuntesc România în 2008, fiindcă pe cei mai importanți indicatori, de la stabilitate la corupție, 2007 a fost un an foarte prost.

2. CALITATEA GUVERNĂRII ȘI PROCESUL DE DECIZIE LA VÂRF

Procesul de formulare a politicilor publice, care a fost dintotdeauna o problemă în România, a avut mult de suferit în 2007. Proiecte și contra-proiecte de acte normative au fost inițiate din rațiuni pur politicianiste, uneori din motive tactice (de exemplu pentru a da o gură de aer unor acuzați în cazuri de mare corupție, cum s-a întâmplat cu legea spălării de bani) sau pentru a satisface anumite grupuri de interese economice (excepții punctuale de la legea falimentului).

Lipsa unei majorități clare a însemnat că proiectele au trebuit negociate pragmatic cu fiecare parlamentar. 19 legi organice au căzut una după alta în sesiunea de toamnă, adesea deputații din partidele guvernamentale lipsind de la lucrări pentru a împiedica formarea cvorumului. În ciuda existenței, la nivelul central al cabinetului, a unor departamente special înființate și pregătite cu programe UE pentru a coerentiza actul formulării și adoptării actelor normative, și a introducerii de

criterii și etape obligatorii în acest proces (analiză de politici, justificare, analiză de impact, etc), proiecte improvizate și fără o susținere bugetară limpede, uneori inițiate chiar de guvern, au ajuns în continuare pe agenda Parlamentului. În a doua parte a lui 2007 guvernul a promovat o serie de astfel de măsuri, începând chiar cu schimbările aduse legii pensiilor, fără un minim de pregătire tehnică, în principiu obligatorie.

Există și alte motive pentru care măsurile de politică publică sunt incoerente. Lucruri promise în cursul procesului de aderare la UE au fost torpilate de Parlament după aderare, profitându-se de faptul că Bruxelles-ul și-a pierdut mare parte din puterea de a impune reforme. Prin urmare guvernul, instituția totuși cea mai expusă presiunilor europene, a trebuit să intervină uneori cu remedii prin ordonanțe de urgență.

Aceste ordonanțe de urgență reprezintă o metodă de a legisla extrem de deficitară, dar cabinetul Tăriceanu le-a transformat în principalul său instrument: 130 fuseseră emise până la jumătatea lui noiembrie 2007. Se întâmplă adesea ca Parlamentul să le modifice în puncte esențiale atunci când ajung la aprobare,

Bugete publice sunt tot mai mari, dar prost planificate și administrate; se revine la metode primitive de alocare de fonduri

asa că, după ce s-au aplicat câteva luni sau chiar ani și au creat consecințe, practica se schimbă iarăși pe neașteptate (patru ordonanțe au fost respinse de exemplu până la sfârșitul lui noiembrie). Cum cele mai importante legi continuă să urmeze această cale, chiar și după aderare, când temenele impuse de Bruxelles nu mai pot fi o scuză, experții juriști și practicienii din administrație au o viață grea din cauza instabilității legislative perpetue.

Miopia administrativă și gândirea pe termen scurt sunt simptome care s-au agravat pe parcursul anului trecut, ceea ce constituie un avertisment serios pentru 2008, când în principiu trebuie să se țină două runde de alegeri: locale în iunie și generale spre finalul anului (dar nici una nu este fixată cu certitudine încă). De exemplu, o sumă de bani importantă destinată reparării de școli a fost alocată de Ministerul Educației primăriilor, proprietarii de drept ai clădirilor, abia în

primăvara lui 2007, după ce se pierduseră săptămâni bune în încercări inutile de a derula investițiile prin Inspectorate, care țin de minister, dar nu au capacitatea și experiența de a organiza licitații și a supraveghea lucrări. Ca urmare, multe școli nu au fost gata la începerea anului în septembrie – și nu puteau fi nici dacă banii veneau din 1 ianuarie – ceea ce a provocat o adevărată isterie mediatică și acuze de politizare a alocărilor.

Alte mecanisme bugetare transparente, construite în ultimii zece ani cu sprijin internațional, au fost ignorate – ori s-a trecut de-a dreptul la demontarea lor. Fondurile date Consiliilor Județene pentru întreținerea de drumuri au fost subestimate în bugetul pe 2007, deoarece suma trebuie teoretic distribuită după criterii obiective. Pe parcursul anului ea a fost suplimentată cu 200% prin rectificări ad hoc negociate cu președinții de consilii și parlamentarii care fac lobby în favoarea diferitelor județe, urmând tradiția de proastă practică bugetară că grosul banilor nu se dau din timp, previzibil și pe reguli, ci pe înțelegeri punctuale la o cafea. Nu a fost vorba de o greșeală onestă de planificare prin subestimarea veniturilor, ci o strategie deliberată, ca dovadă că aceeași sumă mică este din nou inclusă în bugetul pe 2008, pentru a lăsa loc de suplimentări discreționare mai târziu.

Cel mai șocant exemplu de aruncare la coș a unor bune practici introduse în ultimii ani apare tot din zona finanțelor locale, unde jumătate din sumele de echilibrare pentru localități în 2008 vor fi exceptate de la prevederile legii, care prevede o formulă matematică ce dă bani mai mulți primăriilor mai sărace. Cu alte cuvinte, fondurile se trimit pur și simplu la Consiliile Județene, să decidă ele cum le împart mai departe, fără condiții, după cum era obiceiul înainte de reforma din 1998-1999. Mișcarea șterge pur și simplu cu buretele, cu o sinceritate dezarmantă, aproape un deceniu de eforturi făcute împreună cu UE, Banca Mondială, USAID sau alți donatori, menite să întărească și să modernizeze administrația locală în România.

Implicațiile politice ale acestei măsuri sunt clare. Cei 700 milioane euro exceptați de la lege reprezintă o sumă uriașă, semnificativă depotrivă în termeni absoluți și relativi: în medie fiecare Consiliu Județean va controla și distribui aproape 17 milioane euro; prin comparație, bugetele lor proprii sunt în medie de vreo 30-35 milioane euro. Principalii câștigători sunt desigur președinții de consilii, care au și presat insistent în Parlament pentru exceptarea de la lege, și nu este o coincidență că marea majoritate a Consiliilor Județene în România sunt în prezent controlate de alianța tacită de guvernare PNL-UDMR-PSD-PC.

Presupunând că județele nu vor păstra pentru ele prea mult din aceste sume și le vor distribui mai departe primăriilor, decizia discreționară de alocare crează totuși un filtru politic care acționează pe o rază mai largă decât transferul bugetar propriu-zis: sumele de echilibrare pot fi folosite pentru pregătirea sau cofinanțarea de proiecte europene, deci accesul (sau blocarea accesului) la acești bani influențează și șansa localităților de a beneficia de fonduri UE, dând președinților de Consiliu Județean o mare putere de veto în zona investițiilor locale.

În plus, dacă actualul proiect de reformă electorală propus de guvern va fi finalmente adoptat, iar președinții de județe vor fi aleși direct de cetățeni (cum se procedează acum cu primarii), sumele astfel controlate pică de asemenea foarte bine celor aflați deja în funcție, care își pot construi o bază de susținere pentru campania locală.

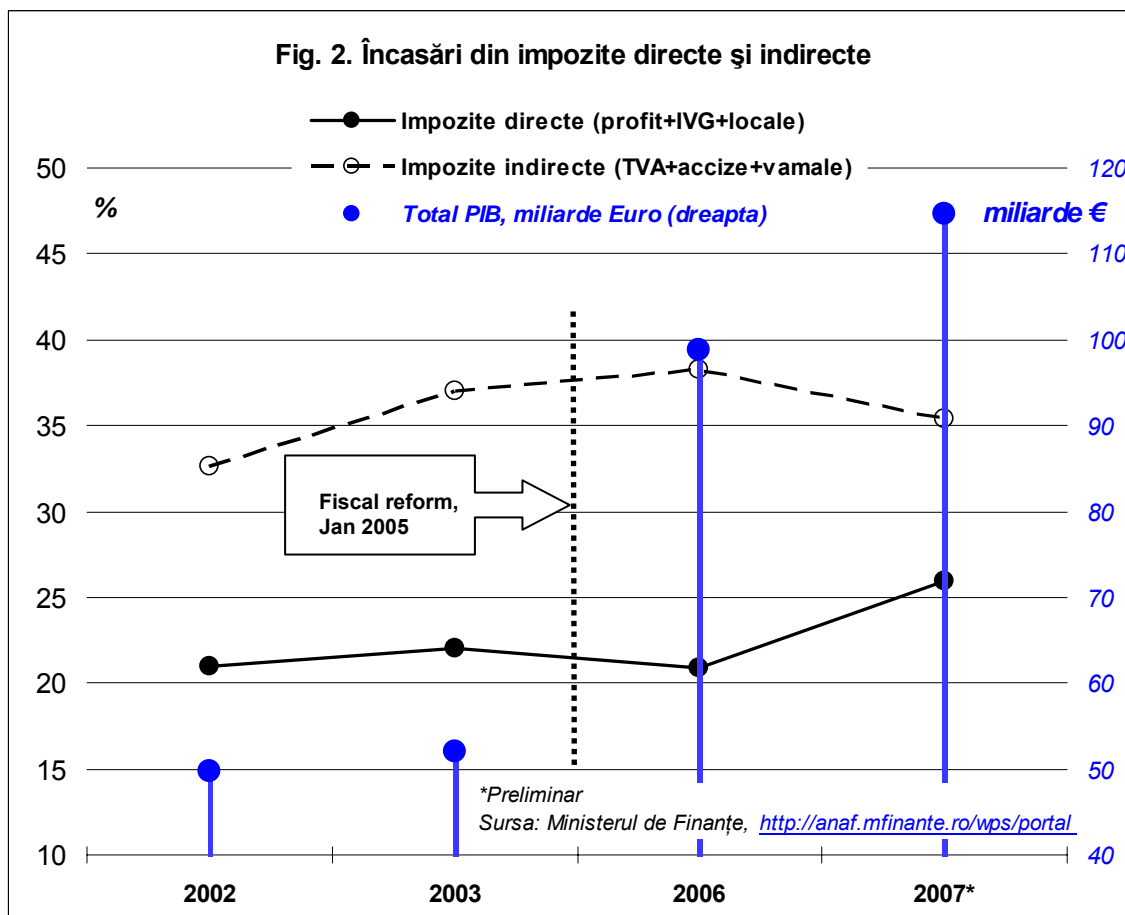
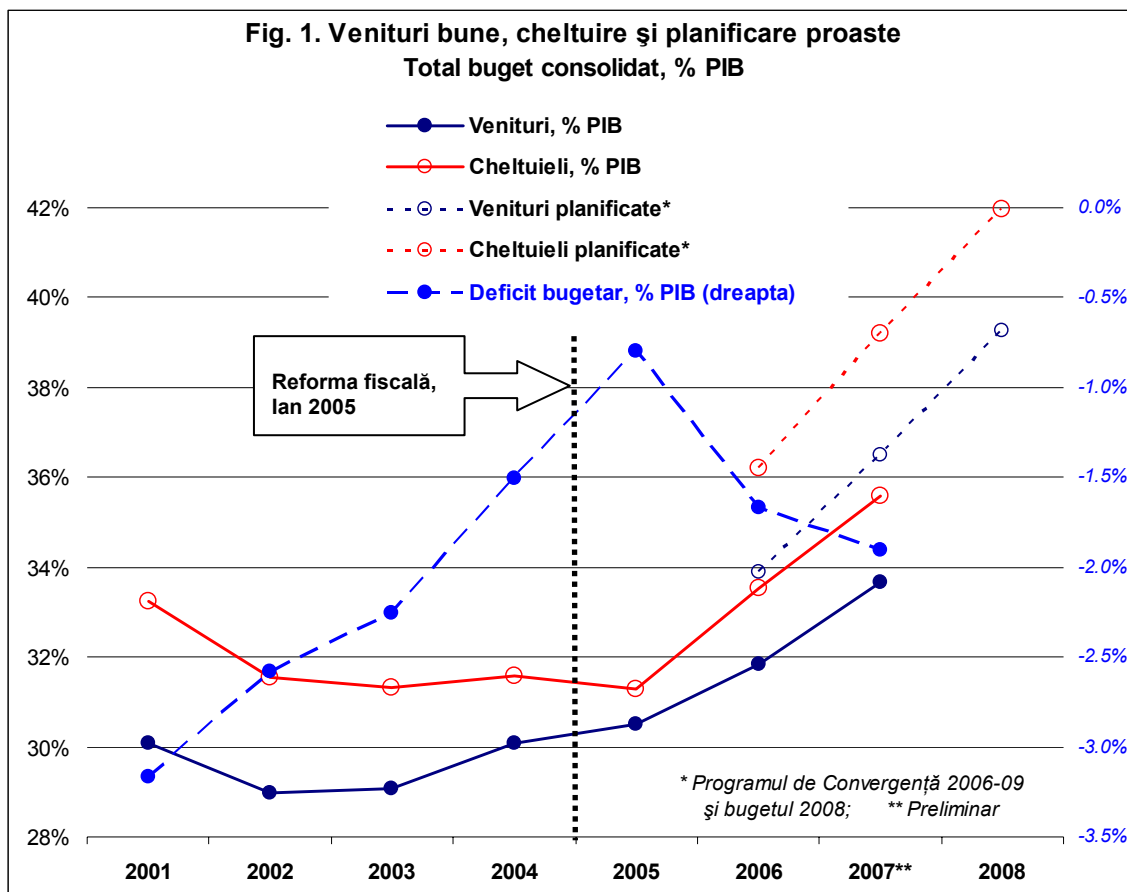
3. STABILITATE ECONOMICĂ ȘI DEZVOLTARE: probleme pentru mai târziu

România a cunoscut în ultimii șapte ani o creștere economică solidă, devenind o destinație atractivă pentru investițiile străine și recuperând în parte terenul pierdut în primii ani de tranziție. Ca urmare, din acest punct de vedere arată complet diferit decât acum zece-doisprezece ani. Trei sunt factorii care explică în mare parte această performanță, și toți trei pot fi priviți ca exteriori sistemului de management economic național după 2000.

În primul rând, cele mai dificile și dureroase reforme structurale fuseseră deja operate, de voie, de nevoie, de către guvernele de centru-dreapta înainte de 2001. În al doilea rând, perioada 2001-2006 a fost una neobișnuit de favorabilă țărilor în curs de dezvoltare – inclusiv celor din Europa Centrală și de Est, unde nu s-a produs nici o recesiune majoră cu efect de contaminare. Pe fondul unei creșteri economice globale și a risipirii treptate a temerilor generate de criza asiatică de la sfârșitul anilor '90, climatul general a fost unul foarte favorabil pentru state ca România. Aceasta a fost perioada în care activele industriale, terenurile și clădirile au fost valorificate rapid mai aproape de potențialul lor real, după ce valoarea lor de piață fusese serios depreciată decenii la rând de distorsiunile economice ale perioadei comuniste și guvernarea bâlbâită din primii ani de tranziție.

În al treilea rând, apropierea aderării la UE a dat României o ancorare mai solidă în *acquis*-ul comunitar și în regulile statului de drept, dincolo de toate deficiențele de politică internă, ceea ce a întărit tendința naturală către creștere menționată. Publicul și investitorii au devenit mai optimiști în privința perspectivelor țării, s-au înregistrat unele îmbunătățiri ale mediului de afaceri, iar companiile străine au descoperit cu plăcere piața internă încă virgină și în creștere rapidă, cel puțin în comparație cu cele mature și saturate din Vestul continentului.

Majoritatea actorilor economici au anticipat cu câțiva ani aderarea țării la UE în ianuarie 2007, devenind mai activi, ceea ce explică și privatizările de succes, pe sume tot mai consistente, realizate în acest interval – în sectoarele bancar, energetic și al industriei grele. Deaschiderea treptată a granițelor UE pentru cetățenii români, începând cu momentul Big Bang din ianuarie 2002, când au fost abolite vizele Schengen, au creat o nouă și importantă sursă de venituri – munca în străinătate – și au dus la dispariția șomajului ca problemă socială de masă (dar și la îngrijorări complete noi pentru o țară ca România, legate de criza de mână de lucru).

Pe acest fond încurajator creat de factorii externi, se poate spune că managementul economic național după 2001 a fost unul rezonabil – cel puțin până de curând – permițând sectorului privat să beneficieze de climatul favorabil. Continuitatea în această privință între cele două guverne (centru-stânga între 2001-04; centru-dreapta după 2005) este remarcabilă, în termeni de politici (același tip de angajamente macro, aceeași strategie de privatizări) și personal (Banca Națională).

Cu excepția ultimei perioade, tendințele de reducere a inflației și a deficitului bugetar structural au fost stabile și încurajatoare. Actualul guvern a adoptat la începutul anului trecut un *Program de Convergență 2006-09* cu scop de a jalona parcursul către adoptarea monedei Euro, probabil în 2014, ocazie cu care toate angajamentele macroeconomice tradiționale au fost reiterate. În general, perioada 2001-06 poate fi privită ca una de retragere prudentă a statului din economie și de întărire a instrumentelor de ghidare indirectă, utilizate în statele capitaliste moderne.

Această retragere a statului pe o poziție mai normală a permis pieței să avanseze și să umple spațiul rămas liber. Încurajarea antreprenoriatului privat a luat multe forme, de la marile privatizări menționate, la simplificarea regulilor de înființare și operare a firmelor, și culminând cu reforma fiscală radicală de la începutul lui 2005. Aceasta a constat în reducerea impozitului deopotrivă pentru companii și persoane fizice, înlocuirea cotei progresive cu cota unică pe venitul individual, lărgirea bazei de impozitare și simplificarea unor proceduri administrative.

Se poate spune că reforma fiscală a fost cea mai curajoasă reformă structurală pe perioada ultimelor două mandate, comparabilă ca amploare doar cu măsurile luate de guvernele de la sfârșitul anilor '90. privind astăzi cifrele, se poate spune de asemenea că a fost una de mare succes, pentru că nici una din temerile scepticilor nu s-a materializat: procentul din PIB colectat la buget nu doar că nu a scăzut ca urmare a reducerii ratelor de impozitare, dar chiar a crescut în anii ulteriores (Fig. 1); nu s-a înregistrat nici o deplasare semnificativă a sarcinii fiscale de pe impozitele directe pe cele indirecte,

ceea ce ar fi putut afecta pe cei cu venituri mici (Fig. 2). Dimpotrivă, dacă datele preliminare pe 2007 se confirmă, exact impozitele pe profitul firmelor și venitul global, unde s-au operat schimbările, generează astăzi o creștere a încasărilor, deopotrivă în termeni absoluți și relativi.

Instituții slabe și clientelism la nivel înalt

Problema fundamentală este însă aceea că toate aceste succese din ultimii ani au o caracteristică în comun: după cum am subliniat deja, se bazează pe reducerea sau retragerea sectorului public din economia reală. Și în cazul privatizărilor, și în cel al reducerilor de impozite, dacă ideea inițială e bună iar efortul punctual de punere în aplicare e bine condus, lucrurile merg după aceea pe pilot automat, fără a mai necesita intervenția guvernului.

În schimb cu totul alta este situația dacă vorbim de altă categorie de reforme, de natura construcției instituționale, iar aceste cazuri sunt din păcate cele mai numeroase.

Performanța guvernelor în această privință este de regulă mult mai slabă, iar 2007 nu a adus deloc îmbunătățiri – dimpotrivă, după cum arată acest raport, lucrurile au mers spre mai rău.

Agențiile de reglementare sunt incapabile să cenzureze decizia autorităților politice sau să supravegheze eficient piața

O parte din deficiențele sistemului de administrare la nivel național sunt moștenite, dar au devenit mai evidente în primul an când România a fost membru UE cu drepturi depline. Instituțiile care se presupunea că sunt pregătite, după ani de zile de asistență primită, s-au dovedit incapabile să funcționeze la standard în spațiul supra-național din care facem acum parte.

La finalul lui 2007 am trecut foarte aproape de o penalizare severă la capitolul Agricultură, deoarece o întreagă listă de miniștri ai acestui domeniu în ultimul an (și înainte) au politizat furibund ministerul, folosind structurile subordonate, inclusiv cele două agenții responsabile cu fondurile UE (de Dezvoltare Rurală, fostă

SAPARD; și APIA, ce va face plățile directe) pentru a crea rețele de clientelă în teritoriu. A trebuit ca guvernul să ajungă cu spatele la zid, fiind amenințat de dezastrul politic al clauzei de salvagardare și pierderii unei părți importante din sumele de plăți directe pe 2008, pentru ca premierul să se decidă și să pună ministru un tehnocrat competent, care a început să rezolve rapid restanțele.

Agențiile de reglementare sunt un alt exemplu de construcție instituțională proastă și întârziată. Patru-cinci acțiuni importante au fost deja inițiate de Comisia Europeană împotriva României: una în domeniul telecomunicațiilor, unde există probleme de inter-operabilitate iar legile noi nu garantează independența politică a reglementatorului de piață; altele în legătură cu mari privatizări (uzina Daewoo Craiova cu Ford Motors; Petrotub Roman cu Mittal Steel; și Tractorul Brașov cu Plavus Investment) în care se suspectează ajutor de stat nedecarat. În fine, există pe agendă și celebra chestiune a taxei de înmatriculare pentru vehicule la mâna a doua.

Toate aceste exemple trădează până la urmă o deficiență generală. Anume slăbiciunea noilor autorități independente create în ultima vreme pentru a funcționa ca arbitri ai pieței: Consiliul Concurenței, autorități de reglementare sectoriale, Autoritatea Națională de Monitorizare a Achizițiilor, etc. În principiu, după ce au primit asistență masivă din partea UE, aceste instituții de tip nou ar trebui să fie chiar mai puternice și vizibile decât unele ministere, capabile să cenzureze tehnic decizia luată nivelele politice central sau local. În practică ele sunt însă slabe și timide, fiind percepute de demnitari și public deopotrivă nu ca agenții autonome, ci ca un fel de excrescențe ale ministerelor care stau și așteaptă instrucțiuni de sus.

Situația cu contractul Ford Motors este foarte ilustrativă pentru ezitățile și lipsa de coordonare în administrarea regulilor *acquis*-ului pe competiție. Un contract de privatizare important de 60 milioane euro, cu care toți actorii politici importanți fuseseră de acord și care era considerat vital pentru industria auto în România, este acum sub semnul întrebării deoarece partea română nu și-a îndeplinit obligația de a notifica tranzacția la Bruxelles. Spre

deosebire de valul de publicitate stârnit de guvern la semnarea contractului, o tăcere stranie s-a așternut acum asupra afacerii și nimeni nu a explicat cine este responsabil de această omisiune administrativă: Consiliul Concurenței sau Ministerul Economiei și Finanțelor, al cărui secretar de stat a fost șeful comisiei de negociere? Respectivul domn a plecat între timp din guvern, iar de atunci poziția oficială a ministerului a fost "nu comentăm, căutați-l și întrebați-l pe respectivul", ca și când privatizarea în chestiune era o afacere personală, nu una de stat.

2008, anul deficitelor structurale în creștere?

În rezumat, climatul de afaceri favorabil în regiunea noastră și perspectiva aderării la UE, plus faptul că guvernele de după 2001 nu au făcut prostii majore în domeniul economic, cel puțin până în 2007, au așezat țara pe o tendință de creștere și prosperitate. Reforma fiscală din 2005 a fost bună atât pentru mediul privat cât și pentru bugetele publice, mărinând atractivitatea pieței interne pentru investiții și permițând încasărilor din impozite să țină pasul cu un PIB în urcare rapidă. De exemplu, totalul bugetelor locale în România a crescut de la 60\$/cap în 1996, la 120\$/cap în 2001 și 550\$/cap în 2006. Chiar dacă luăm în calcul o oarecare inflație exprimată în dolari, schimbarea este evidentă și de anvergură: trecem de la modelul unei administrații publice subfinanțate, de țară subdezvoltată, la unul caracteristic țărilor mediu dezvoltate. Nu lipsa banilor este astăzi principalul obstacol în calea unei guvernări mai bune, ci lipsa de coordonare, viziune și capacitate de management.

Din păcate timpurile bune și norocul nu pot dura la nesfârșit, iar atitudinea complet relaxată în privința fondurilor publice a actualului guvern nu e de bun augur, pentru că ne lasă complet nepregătiți pentru răsturnarea de situație survenită în climatul economic global la finalul lui 2007. În ultimii doi-trei ani noi ne-am obișnuit să tratăm toate problemele în două feluri: (i) aruncând cu bani în ele, pentru că am avut de unde, datorită mașinării fiscale care a mers bine pe partea de

colectare; (ii) sau numind în poziții de vârf oameni competenți și credibili pentru a rezolva crizele și a calma partenerii internaționali – cazul actualului ministru al Agriculturii sau al fostului ministru de Justiție Monica Macovei – doar pentru a renunța la ei și a-i înlocui cu incompetenți de partid după ce trece criza.

Însă astăzi trecem printr-o perioadă în care chiar țările nou membre cu guverne mai prudente și capabile se confruntă cu dificultăți. În plus, după un lung interval de creștere economică, economia românească are probleme structurale care, pentru a fi rezolvate, cer coerență în acțiune și ceva curaj politic. Acestea sunt exact calitățile care în 2007 s-au evaporat cu repeziciune la nivelul guvernării, de unde nu abundau oricum nici înainte. Anul s-a încheiat, pentru prima oară după o lungă bucată de vreme, cu rata inflației mult peste ținta propusă, ca urmare a cheltuielilor sociale făcute sau anunțate pe parcurs, inițiate de PSD și îmbrățișate de guvern de nevoie, pentru a putea rămâne în funcție.

Producătorii și importatorii au răspuns prompt așteptărilor inflaționiste și au urcat prețurile, încurajați și de evoluția prețurilor la energie și alimente pe plan global, așa că pe la sfârșitul lui 2007 o bună parte din beneficiile sociale anunțate au fost deja resorbite în costul crescut al vieții. Deficitul de cont curent a continuat să se adâncească, ceea ce, împreună cu inflație scăpată de sub control, a deraiat deja prognozele din *Programul de Convergență*, la doar câteva luni după ce fuseseră adoptate ca ținte oficiale. Trendul sănătos de reducere a deficitului bugetar, moștenit, paradoxal, de un guvern social-democrat, a fost de asemenea răsturnat sub liberali, doar incapacitatea structurală a administrației de a cheltui bani pe investiții ținând cumva în frâu fenomenul, care altfel ar fi fost și mai pronunțat (Fig. 1).

Costurile cu mâna de lucru au crescut mult peste sporul de productivitate, alimentate de deficitul de personal în toate sectoarele, în vreme ce sindicatele și-au accentuat presiunile pentru ridicarea nivelului salariului minim. În 2007 s-a obținut o urcare a limitei cu 14%, față de solicitarea de 23%, dar restul a fost promis pentru mijlocul lui 2008. Mai

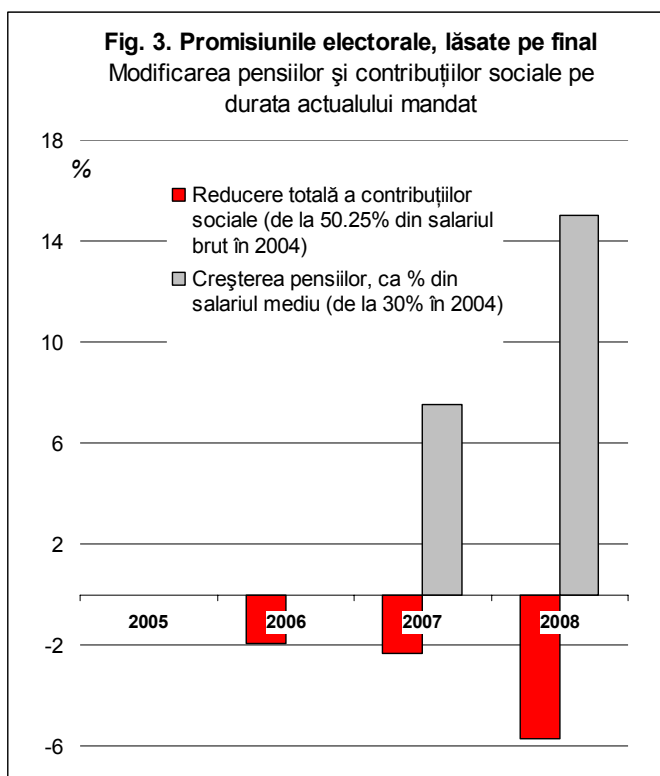
important este faptul că la începutul lui 2007 s-a reușit impunerea în premieră a unei scale diferențiate de salariu minim, care este astfel cu 1.5 ori mai mare pentru pozițiile care cer studii medii și de două ori mai mare pentru cele care cer studii universitare, astfel încât creșterea efectivă a salariului minim este de fapt mai mare decât sporul nominal de 14%. Măsurile sunt în contradicție cu obiectivul oficial al guvernului de a flexibiliza piața muncii și a ține sub control cheltuielile salariale, și se explică prin totala dependență a guvernului de voturile opoziției în Parlament.

Consecințe foarte serioase pot apărea după ce justiția din Dolj a decis, într-un caz inițiat de sindicatele din educație, că salariul minim pe economie negociat de partenerii sociali se aplică de asemenea și în sectorul public, "pentru a evita discriminarea". Decizia dă naștere unui sistem absurd, care nu poate funcționa practic: sindicatele și patronatele ajung să decidă indirect nivelul salarial din sectorul public, sector ce nu este prezent la negocieri, iar rezultatul devine obligatoriu pentru guvern. Practic, guvernul e redus la rolul de lobbyist pe lângă partenerii sociali, trebuind să stea și să aștepte hotărârea acestora pentru a finaliza bugetul, eliminându-se orice posibilitate de planificare pe termen lung și orice răspundere guvernamentală în cheltuielile bugetare de tip salarial.

Pronunțarea justiției doljene, bazată pe o interpretare mioapă a unei legislații ambigue, era totuși previzibilă, și este vina guvernului că nu a luat din timp măsuri să clarifice lucrurile. Ministerul Muncii caută acum soluții juridice pentru a reduce pagubele în această privință – altele decât cea folosită de regulă în acest domeniu, adică ignorarea legii – dar cheltuielile imediate implicate de decizia instanței nu pot fi evitate. Episodul confirmă temerile cele mai rele ale analiștilor legate de slăbiciunea politică a guvernului în acest an electoral.

Cheltuielile sociale în creștere, cuprinzând măririle de pensii și salarii inițiate în 2007 și programate să se aplice eşalonat, până la începutul lui 2009 – întâmplător, exact momentul de

sfârșit de mandat al actualului guvern – sunt mai mult decât simple cadouri electorale temporare. Există toate semnele că ele vor crea dezechilibre structurale de durată în economie și bugetele de asigurări sociale, peste cele deja existente, care sunt ignorate nonșalant. Asta este evident în Fig. 3, unde promisiunile sociale (aici, de mărire a punctului de pensie) sunt puse alături de promisiunile la fel de oficiale, incluse în programul de guvernare, de a reduce nivelul total al contribuțiilor cu 10% până la sfârșitul mandatului.

Nu s-au oferit deloc explicații convingătoare privind modul cum s-ar putea împăca pe termen lung, sau chiar mediu, măsurile de creștere a cheltuielilor și reducere a veniturilor unui fond de pensii și așa cu probleme. Iar sentimentul că ceva nu se leagă este întărit de faptul că grosul schimbărilor sunt programate convenabil pentru ultimele luni de mandat (Fig. 3). Se naște aici întrebarea legitimă dacă nu cumva guvernul crează probleme insolubile pentru succesorii săi.

Dar de ce ar accepta social-democrații să coopereze cu guverul într-o asemenea situație, agravând problemele macro ale țării, de vreme ce ei sunt, teoretic, în opoziție și speră să ajungă la putere în mai puțin de un an? Și asta, exact într-un

moment când situație economică internațională devine mai dificilă iar investitorii mai rezervați? Acesta poate fi un semn că PSD nu își pune prea mari speranțe în câștigarea următoarelor alegeri, în vreme ce liberalii au abandonat deja ideea că vor mai continua în cabinet, așa că ambele partide au constituit o alianță tacită de guvernare care exploatează cât de mult poate prezentul în dauna viitorului.

Opoziția reală, adică nou-formatul PD-L, deși creditat de sondaje cu primul loc în intențiile de vot, este izolat și nu are actualmente nici o putere de a bloca inițiative legislative în Parlament. Această situație bizară este complet diferită de cea din 2004, când demarcarea dintre putere și opoziție era clară, ambele sperau să câștige și lucrau prin urmare cu un orizont de timp lung care le făcea mai responsabile.

Spre deosebire de situația descrisă, caracteristică pentru cheltuielile de tip social, investițiile publice și transferurile bugetare continuă să fie volatile și imprevizibile în ambele sensuri, fiind afectate de proastă planificare și incapacitate de cheltuire – dar cel puțin asta nu este o noutate, așa stând lucrurile dintotdeauna în România. Singura diferență este că bugetele respective au fost din ce în ce mai mari. Și în teritoriu, dar mai ales la nivel central, se manifestă simptomul cronic al neputinței respectării graficului de investiții de capital, deoarece regulile europene sunt multe și dure în această privință. Așa că în noiembrie-decembrie au loc în continuare mari realocări de fonduri pe colțul mesei, pentru a se evita încheierea anului cu surplus, ceea ce din motive obscure este considerat o mare rușine.

Simptomul poate fi foarte evident, ca în 2006, când în ultimele zile ale anului s-au pompat masiv în administrația locală fonduri rămase necheltuite la nivel central; sau mai discret, ca în 2007. Dar cauzele reale ale lipsei de capacitate de a cheltui banii la timp în proiecte, cauze care sunt multe și complicate, nu sunt niciodată atacate sistematic, ministrii preferând să arate cu degetul unul la altul sau către primării. De fapt, dacă e să judecăm după ce se vede în

programele europene, nu administrația locală, ci ministerele și agențiile centrale au capacitatea cea mai scăzută de a cheltui bani UE; la nivel local această capacitate este destul de inegală în teritoriu, dar în medie peste cea de la centru.

4. REFORMĂ JUDICIARĂ ȘI ANTICORUPȚIE

Chiar de a doua zi după intrarea României în UE, pe 2 ianuarie 2007, a început bătălia împotriva ministrului Monica Macovei și a măsurilor anti-corupție agreeate anterior cu Comisia Europeană. O simplă ordonanță a Guvernului (131/2006) ce urmărea să alinieze puterile departamentului contra crimei organizate (DIICOT) cu cele ale restului Parchetului a fost întâmpinată cu ostilitate de Secretariatul General al Guvernului, de unele partide politice și parlamentari, precum și de o parte importantă a presei aflată sub patronajul unor moguli la rândul lor investigați de procurori. Prevederea ce permitea procurorilor din acest departament să vadă lista numerelor apelate de către un suspect precum și lista email-urilor (dar nu și conținutul) fără mandat de la judecător a fost considerată periculoasă în mod special, deși în țări cu tradiție în respectarea drepturilor omului, precum Statele Unite sau Germania, aceste informații sunt disponibile chiar ofițerului de poliție.

Politicienii au încercat constant să controleze activitatea Departamentului Național Anticorupție (DNA) prin modificarea statutului său legal sau prin schimbarea instrumentelor legale disponibile. O lege nouă, adoptată în martie 2007, ce dezincrimina anumite aspecte legate de fraudele bancare aflate până atunci în jurisdicția DNA, a pus sub semnul întrebării stabilitatea cadrului legal anticorupție. Legea ar putea fi aplicată retroactiv, așa că dezincriminarea se va extinde și la funcționarii din bănci care au primit mită pentru a accepta împrumuturi frauduloase, ducând la închiderea a numeroase cazuri aflate în lucru. Chiar dacă raportul Asociației Baroului American a arătat că legislația românească nu acordă puteri suficiente organismelor responsabile de investigarea criminalității organizate și corupției, în

2007 am putut vedea o activitate intensă de demolare a mecanismelor create în anii anteriori.

De exemplu, Codul de Procedură Penală, votat de Parlament dar nepromulgat de Președinte, anulează posibilitatea ca procurorul să autorizeze interceptări temporare pentru cazuri urgente, clar motivate, deși acestea urmau ca în decurs de 48 ore să fie autorizate de un judecător. De asemenea, durata investigațiilor a fost limitată la 6 luni iar interceptările la maximum 120 de zile. Ca reacție, Comisia Europeană a declarat că "aceste amendamente ar limita în mod grav posibilitatea investigatorilor de a colecta dovezi, mai ales în cazul grupurilor criminale bine organizate sau a reprezentanților guvernamentali influenți, implicați în acte de corupție"³.

Ambasadorul Statelor Unite la București s-a alăturat criticilor Comisiei Europene, avertizând că astfel de prevederi nu sunt potrivite pentru o țară membră. Singurul răspuns a venit din partea președintelui liberal al Camerei Deputaților, Bogdan Olteanu, care l-a sfătuit pe ambasador să își vadă de treabă pentru că el însuși a fost numit ambasador în schimbul contribuțiilor financiare pentru campania președintelui Bush.

Apogeul acestui efort politic anti-corupție a fost atins în Octombrie 2007, când a fost pregătit un proiect de ordonanță de urgență ce urma să închidă DNA și să îl unifice cu DIICOT, departamentul contra crimei organizate. DNA a luat ființă ca agenție independentă la solicitarea expresă a Comisiei. Deși ulterior printr-un act al Parlamentului, a fost subordonat Parchetului General, DNA și-a păstrat până acum organizarea separată cu Procurorul Șef independent *de facto* și cu propria poliție judiciară subordonată. Este mai bine organizat datorită legii speciale, având resurse și performanțe mai bune decât restul Parchetului. Unificarea acestuia cu restul ar fi dus pe de o parte la concedierea șefului, și pe de altă parte la eliminarea statutului privilegiat în care Comisia Europeană a investit atât.

³ Vezi raportul de monitorizare al CE.

Printr-o altă mișcare spectaculoasă, în octombrie 2007 o ordonanță de urgență a dizolvat comisia prezidențială ce trebuia consultată în cazul investigării miniștrilor. Conform Legii răspunderii ministeriale adoptate în 2005, această comisie consilia Președintele privind ridicarea imunității membrilor Cabinetului pentru investigarea de către procurori. O decizie a Curții Constituționale din 2007, răspunzând unei sesizări din partea fostului prim-ministru, Adrian Năstase, a dus la extinderea activității acesteia și pentru foștii miniștrii.

Deși avizul acestei comisii era doar consultativ, iar Președintele afirmase deja că nu va pune bariere niciunei anchete a DNA, dizolvarea acestei comisii a creat totuși o serie de complicații.

Anul politic 2007 a fost dedicat eliminării DNA, sau cel puțin a conducerii sale; lupta va continua în 2008

Curtea Constituțională a decis că ordonanța este neconstituțională dând mână liberă Președintelui să permită începerea investigațiilor. Prima victimă a fost chiar inițiatorul ordonanței, ministrul Justiției

Chiuariu, care a fost nevoit să demisioneze pentru a evita suspendarea sa de către Băsescu. A apărut astfel suspiciunea că a luat inițiativa dizolvării comisiei prezidențiale pentru a bloca investigația ce îl viza pe el însuși într-un caz legat de un teren aflat în proprietatea statului.

În ciuda eforturilor sporite făcute de procurori, curțile sunt încă extrem de precaute în toate cazurile ce implică politicieni de rang înalt și, în general, folosesc orice pretext pentru a evita responsabilitatea deciziei, amânând-o sau pasând-o altor curți. Comisia Europeană a lăudat activitatea procurorilor anticorupție dar, în același timp, în raportul din 2007⁴, a observat că rigoarea procurorilor nu este oglindită și de sentințe judecătorești. O analiză a sentințelor în cazurile de corupție realizată de Comisia Europeană a arătat că, în medie, pedepsele nu sunt disuasive și că în multe cazuri de corupție la nivel înalt judecătorii dau pedepse cu suspendare.

Comisia și-a exprimat îngrijorarea că acest fapt subminează progresele recente

⁴ Report on Romania's progress on accompanying measures following Accession Brussels: Commission of the European Communities, 27.6.2007, pp 4-20

în investigarea corupției la nivel înalt și afectează negativ percepția publică privind voința politică de a o combate. Publicul este exasperat că, deși activitatea procurorilor s-a intensificat, curțile nu au reușit să închidă dosarele. Ca efect, percepția publică este că în 2007 corupția a crescut.

Poliția continuă să fie sub influența politicului. În ultimele zile ale lui decembrie, când ministrul liberal al Transporturilor, Ludovic Orban, a decis să nu raporteze accidentul rutier pe care l-a cauzat, poliția a avut nevoie de 30 de ore de rugăminți pentru a-l convinge să depună declarația legală, iar aceasta numai după ce întreaga poveste a fost prezentată de presă, incidentul fiind filmat de cetățeni. Între timp, un service auto a îndepărtat toate urmele accidentului, la solicitarea ministrului.

Politicienii investigați de DNA afirmă invariabil că sunt ținta unui atac politic. O temă frecventă este că PD-ul, fostul partid al Președintelui Băsescu, este ocolit de DNA, fără a exista însă dovezi în acest sens. Într-o sinteză a cazurilor ce implică persoane din cele trei partide principale se poate vedea că, de fapt, nici un partid nu a fost scutit. De la PD, DNA l-a acuzat pe Gheorghe Falcă (primarul Aradului și finul Președintelui) pentru luare de mită și abuz în serviciu contra intereselor publice; Ionel Manțog (fost secretar de stat) pentru mită, fals în declarații și abuz în serviciu; Stelian Duțu (parlamentar) pentru abuz în serviciu contra intereselor publice; Cosmin Popescu (fost secretar de stat) pentru fals intelectual și favorizarea infractorului; precum și un număr de primari și politicieni de rang mai mic.

5. PREVIZIUNI PENTRU 2008

Este foarte probabil ca tendințele negative descrise mai sus să continue și chiar să se amplifice în 2008.

Următoarele aspecte ar trebui urmărite:

1. Alegerile

România trebuie să organizeze alegeri locale și legislative în 2008. Totuși, pentru nici una nu sunt fixate datele și va urma o perioadă incertă, dat fiind precedentul negativ creat în 2007 prin

amânarea fără motiv a alegerilor europene. Problemele de organizare care au dus la fraudele mărunte din 2004 au fost mușamalizate fără jenă de o comisie parlamentară. De asemenea, avem o diferență de un milion de votanți între datele Ministerului Internelor și Reformei Administrative și cele ale Institutului de Statistică existând, așadar, un potențial important pentru nereguli.

Anul trecut a fost pierdut în dispute sterile privind sistemul de vot ca panaceu pentru slaba calitate a politicienilor, în ciuda inexistenței vreunei corelații dovedite dintre corupția politică și un anumit sistem de vot. Dacă Guvernul reușește să treacă legea proprie, va apărea o nouă problemă cu delimitarea circumscripțiilor uninominale în care vor fi aleși jumătate din totalul numărului de parlamentari. Foarte probabil, acest lucru va duce la *gerrymandering*⁵ și aranjamente negociate în spatele ușilor închise.

Recomandare: Guvernul ar trebui să fixeze cât mai repede data celor două runde de alegeri și să se concentreze pe soluționarea aspectelor tehnice, concrete legate de procedura de votare, în loc să se piardă în viziuni grandioase despre sistemul electoral.

2. Anti-corupția

Foarte probabil, unii parlamentari vor continua încercările de a desființa DNA sau de a-i diminua atribuțiile. Dat fiind că DNA, pe lângă anchetele asupra miniștrilor, a început pentru prima oară în România să dezvăluie fraude chiar la vârful sistemului de justiție, implicând membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, principalul organism de auto-reglementare al sistemului juridic, aceste eforturi trebuie sprijinite de public și instituțiile europene. Când guvernul va reuși finalmente să aibă un nou ministru de Justiție (președintele a refuzat numirea Noricăi Nicolai, care în calitate sa de parlamentar s-a aflat în spatele multora dintre încercările de blocare a anticorupției din ultimii 2 ani), această persoană ar putea deveni principalul responsabil de sarcina de a desființa DNA, preluată de la fostul ministru, Chiuariu.

⁵ Practica de a trasa limitele circumscripției electorale în așa fel încât să fie defavorizați adversarii politici.

Agencia Națională de Integritate, cu responsabilități în controlul declarațiilor de avere, este proaspăt înființată, deși cu puteri mai limitate decât s-a dorit inițial.

Recomandare: Comisia Europeană ar trebui să trimită semnale clare către Români, că orice încercare de slăbire a DNA, de orice natură, ar declanșa activarea clauzei de salvagardare.

3. Cheltuirea banilor din bugetul național și european

Trebuie urmăriți mai bine parametrii macroeconomici precum deficitul bugetar, inflația, dar și angajamentele financiare ale Guvernului din a doua jumătate a anului. Unele datele prezentate de Guvern se bat cap în cap, precum la fondul de asigurări sociale. Nu e clar cum vor putea crește cheltuielile agregate cu un impresionat 6% din PIB în interval de doar 12 luni, astfel încât să atingă previziunile bugetului din 2008 de 42% din PIB (Fig. 1). Acest lucru este puțin probabil să se întâmple, chiar dacă admitem că aproape 4 miliarde euro din granturi europene sunt incluse în această cifră, așa cum s-a sugerat, ceea ce în sine este o țintă nerealistă: până acum nu am reușit să atingem plafonul de cheltuire de 2 miliarde euro pe an⁶. Devierile anterioare de la planificarea bugetară nu au fost niciodată discutate și explicate și nu s-a învățat nici o lecție din aceste experiențe.

Recomandare: Ar trebui creat, pentru uz public, un sistem de raportare periodică și din oficiu a cheltuirii fondurilor europene, pe trimestru sau semestru, pe principalele categorii de programe, similar cu modelul de raportare a colectării taxelor de pe pagina de web a Ministerului de Finanțe. Acest tip de date agregate există în sistem și pot fi făcute publice cu cost zero, dar în prezent sunt ținute la secret într-un cerc restrâns de oficiali români și la DG Regio în Bruxelles. Nu există nici un motiv pentru ca secretomania să continue, deoarece cifrele în timp real privind gradul de absorbție pot semnala din timp probleme instituționale.

⁶ Ministrul de Finanțe a contrazis propria previziunea bugetară într-un interviu recent, când a spus că se așteaptă ca doar 2.5-3 miliarde euro să se cheltuiască în 2008.

În situația actuală, în care o largă alianță politică informală conduce țara, neavând mare interes în continuarea reformelor, iar orizontul de timp al guvernărilor se reduce la o perioadă de câteva luni, și dat fiind competiția între partidele cu putere de decizie pentru adoptarea unor măsuri populiste și costisitoare, probabil cele mai mari speranțe pentru 2008 sunt legate tot de factorii exteriori politicii:

- reziliența sectorului privat românesc în fața perioadei grele ce se anunță, plus lipsa de crize economice majore în regiune până după alegeri;
- puținele instrumente disciplinare pe care Comisia Europeană le mai are;
- și, crucial, atenția crescută a publicului și mass-media românești față de bugetele publice, pentru a identifica din timp politicile proaste.

Foarte probabil, alegerile vor genera un Parlament mai echilibrat și mai rațional, în care, spre deosebire de ce se întâmplă acum, partidele la putere vor governa iar opoziția li se va opune. Însă, cu sistemul proporțional de azi, nu vor crea o majoritate clară în favoarea președintelui. Bătălia politică nu va avea un învingător decisiv, deci ar fi mai înțelept ca acei puțini politicieni români necorupți să ajungă la un acord între partide pe chestiunile majore, pentru a se asigura stabilitatea fiscală și buna guvernare, așa încât economia să poată suporta și mai departe doza obișnuită de mizerii politice în anii ce vin.

Societatea Academică din România (SAR)
Eminescu 61, București 2
tel/fax (4021) 211 1477
office@sar.org.ro
www.sar.org.ro

